

Хўжаликнинг ҳамма соҳаси юксалишда

Янгийул районидаги Сталин номли колхознинг пахта, гўшт, сут ва бошқа маҳсулотларни кўп етиштиришдаги илғор тажрибасидан намуна олайлик

«... ҳозирги пайтда асосий нарса шуки, шу йилнинг ўзидаёқ ва яқин йиллар ичида дон, техника экинлари, гўшт, сут ва бошқа маҳсулотлар етиштиришни кескин суратда кўпайтириш учун мавжуд имкониятлардан фойдаланиш керак. Халққа гўзал истиқболни ваъда қилиш билангина чекланиш ярамайди. Шунга эришмоқ керакки, шу куннинг ўзидаёқ одамларда сут ҳам, гўшт ҳам, бошқа маҳсулотлар ҳам бўлсин».

(КПСС Марказий Комитетининг январь Пленумида ўртоқ Н. С. ХРУЩЕВ сўзлаган нутқидан).

Республикада деҳқончилик ва чорвачилик ишларини намунали бошқаришнинг хўжаликлар кўпи. Булар орасида Янгийул районидаги Сталин номли колхоз алоҳида кўзга ташланади. Бу колхоз ҳар қандай оғир шароитда ҳам пахта тайёрлаш ишларини муваффақиятли бажариб, ҳосилдорлигини кўтариб келмоқда, чорва туғирини кўпайтириш билан бирга унинг маҳсулдорлигини оширмоқда, давлатга ҳар йили пландан анча ошқ микдорда гўшт, сут ва бошқа маҳсулотлар сотмоқда.

Одатда илғор хўжаликларнинг кўлга киритган ютуқларига ўша ернинг ўзига ҳос шароити ва табиий бойликлари ҳам қатъи эътибор бўлади. Аммо, Сталин номли колхозга келганда унинг ютуқларини шароит ва табиий бойликка боғлаб бўлмайди. Колхознинг пахта майдони жуда кўп йиллардан бери чигит экилиб келган эски ерлардан иборат. Унинг ялови ҳам йўқ ҳисоб. Бир томони Зангиотата, иккинчи томони Ниса-бошқа, бошқа томонлари Рамодон, Чангтепа деган қишлоқларга туташган, Шўнариқ, Шўҳариқ ва Садрдон сув ичадиган шу майдоннинг 1300 гектариде пахта етиштирилади, мингга чорва боқилади. Ана шундай ўлчовли ер-сувга эга бўлган хўжаликнинг ўтган йил кўзга кўришган ютуқлари қандай бўлди?

Колхоз етти йилликнинг иккинчи йилида 1300 гектар ернинг ҳар гектаридан 31 центнердан пахта топириб, планини муваффақиятли бажарди. Давлатга икки йиллик план микдориде гўшт, бир ярим йиллик план микдориде сут сотди. Умумий даромади 16 миллион сўмдан ортиқроқ бўли, шундан 12 миллион 800 минг сўми пахтадан, 2,5 миллион сўми чорвачиликдан келди. Фақат сутнинг ўзидан 1 миллион сўм даромад қилинди. Шундай қилиб, ҳар бир иш кунига 20 сўмдан пул тақсимланмоқда. Бу эса 1959 йилдаги нисбатан 2 сўм ортиқдир.

Колхозчилар бу йил ҳар гектар ердан 35 центнердан пахта етиштириш, давлатга 2,5 йиллик план микдориде—140 тонна гўшт, 1,5 йиллик план микдориде—320 тонна сут сотишга аҳд қилганлар. Бу улғур назорат муваффақиятли адо этиш учун шу кунларда қандай курашлаганлиги билан танишайлик.

ҲАР ИШНИНГ ПАЙТИ БОР

Қишнинг шу илқ кунларида ҳамма далада. Машина ва тракторга тиралган прицепларда фермалардан олиб чиқилган маҳаллий ўғит дала йўллари бўйлаб, бригадаларга кетма-кет ўтиб турибди. Бир тўда колхозчи шох арчадан тозаломоқда, яна бир гуруҳ пахтадан текис-ламоқда.

— Бр ҳайдасанг куз ҳайда, куз ҳайдамасанг юз ҳайда деган ота-бобоимнинг ҳикмати сўзини қаранг—, дейди колхоз раиси Социалистик Меҳнат Қарамони, Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутаты Абдулла Ортиқов. У бизни қатъи қаратинг четга болади. —Шу ер 20 ноябрда ҳайдалган. Қаранг, — у бир сўм тупроқ олди. —Худди носой талқонга ўхшайди. Мана энди буни қаранг. —Ортиқов шундан чети — яқинда ҳайдалган шугор-лаги тупроқдан олиб кўрсатди. —Мана бу яқинда ҳайдаб қўйилган. Кўрдингми, қовушмай турибди. Шугорини барвақт ўтказадиган 6, 7 ва 8-бригадаларимиз планини эрта бажарди. 1, 2 ва 3-бригадалар кейинда қолди, ерни ёмон ишлашди. Ҳосил кечиккани учун шугор ҳам вақтида ўтказилмади.

Раис ўйлаб олиб сўзиде давом этди:

— Ҳар ишнинг пайти бор. Ҳамма ермизни 15 декабрда юқори сифатли шугор қилиб қўйди. Аммо мен бундан далолатланмайман. Шугор ўз вақтида бўлганида яхши натижа беради. Биз энг узоғи билан ноябр ойининг охиригача шугор-лашни тугаллашимиз керак эди.

Раис далада бизни бошлаб юрар экан, 6 ва 7-бригадалар ери бошида ўтладиган қичик арчадан тозаломоқда бир тўда колхозчилар олдида кўпроқ туриб қолди. Табعتларига бир нарсаларни ўқитди. Кейин бизга қараб деди:

— Кеча зовури тозалаб бўлдим, дейишган эди. Ҳабор олайми, десам, ишнинг чаласи кўп. Агар шу аҳволда қолиб кетса, қайтиб ўнглаш қийин.

Раиснинг «ҳар ишнинг пайти бор» деган гапиде маъно бор эди. Дарҳақиқат қичкина нуқсондан катта камчилик пайдо бўлади. Ишни вақтида бажариш хўжаликнинг ҳамма соҳасида ҳам кўзга ташланган турар эди. Мана, трактор парк. Колхоз МТСдан механизмларни сотиб олган, катта парк қуриб олган. Бу ерда иш ва ҳаёт қайнади. 11 ҳайдов трактори, 33 чопиқ трактори ва 8 терим машинаси, бошқа қишлоқ хўжалик машина ва асбоблари ремонтдан чиқарилганлигини айтишган эди. Биз ҳайрон бўлдик, «Ремонт тавом бўлса, тракторчилар нега яна ишлашяпти». Сурштирсак, колхоз правлениеси ва партия ташкилотчи уч кун ичида ҳамма машиналарни пухта текшириб чиқибни топириган экан. Шунга мувофиқ, тракторчилар ўзлари ремонт қилган машиналарни ҳар жиҳатдан текшириб кўрмоқдалар.

— Дала ишларимиз ҳам, техникаларни тайёрлаш ҳам ўтган йилдагидан анча барвақт бажарилаёттир, — дейди раис. —Ерни экишга ҳозирдан тайёрлашмасак бу йилги шароитда иш тизги келадиганга ўхшайди. Далага 10 минг тонна гўнг чиқардик. Бу йил мўжизалимиз ҳар гектар ерга ўрта ҳисобда 13 тоннадан маҳаллий ўғит солишди.

Дарҳақиқат Сталин номли колхозда қиш ичида баҳор иши қилинмоқда.

СОҒУВДА

Колхоз ўтган йили 250 соғин ситининг ҳар бирини 3480 килограммдан сут олди. Бу йил ҳам 250 соғин соғилмоқда. Ҳар бир ситидан камида 3500 килограммдан сут олиш учун курашляёттир. Ситилардан кўп сотиш учун КПСС Марказий Комитети январь Пленуми шарофига бошланган мусобақа йилининг дастлабки кунларидаёқ ўзининг ахши натижасини кўрсатди. Январ ойида 58 тонна сут олди. Бу ўтган йил шу ойда олинган сутдан 14 тонна кўндр. Моҳир сут соғувчи, Тошкент области Советининг депутаты Аноҳон Назарова ўтган йил 14 беш ситидан 4500 килограммдан сут олган. Бу йил 5000 килограммдан олмоқчи. Ўртоқ Назарованинг январь ойида ҳар бир ситидан соғиб олган сут 420 килограмм бўлди.

Боя колхоз раиси Абдулла Ортиқов биз билан сўзлабда «Тартиб ва интизом бўлмасе, иш олдинга кетмайди» деган эди. Сут фермасига кириб борар эканмиз, раиснинг ана шу сўзи дарҳол ёдимизга тушди. Катта сарой, ҳаммаси асфальтланган. Бир томонда соғин ситилар туралган, бир томонда бузоқлар боқилган, иккинчи томонда сут сақланган ва соғувчилар дам оладиган бинолар. Ҳамма ўз иши билан шугулланади. Яқинда туриб битказилган бинога кирдик. Бу ер ситиларнинг «арча» усулида со-

ғин хонаси. 16 ситир бир йўла машинада соғилган экан. Елиндан оқдон сут шиса трубалар орқали иккинчи хонадаги цистернага тушмоқда. Соғувчи Назарова соғилган ситининг сатриси сизиб орналади. Ситир ийиб, бор сутини беришга тайёрдек, гоҳе муғраб қўяди. Ситилар озода, сатрисида тухум тургудек семиз.

Ситиларнинг озуқа рационини билан қизиқдик. Шу кунларда бир ситирга суткада 20 килограмм силос, 6 килограмм беда, 5 килограмм шелуха, 3 килограмм кунжара, 15 килограмм барда, 5 килограмм лавлаг и берилар экан. Бу рацион маъсумга қараб, ўзгартириб турилишини айтишди. Шу билан бирга ситиларнинг сут бериши ва гавдасининг катта-кичиклиги, иштаҳаси ҳам эътиборга олинади. Агар бир хил озуқани яхши иштаҳа билан емаса, унинг ҳисобига бошқа озуқа берилади. Бу усул жуда қаттиқ йўлга қўйилган.

Сутни кўпайтиришда ситиларни суторини гўят катта аҳамиятга эътибор. Бу ерда ситиларга қудуқ суви берилади. Қудуқ суви ситиларни танзимга сингилди бўлади.

Колхозда сутни кўп етиштиришнинг беш сабаби соғувчиларга ҳақ тўлаш тартибидан тўғри ва пухта йўлга қўйилишидир. Соғувчи ҳар 100 литр сут учун янги пул билан 1 сўм 40 тишин олади. Бундан ташқари ўз боқимидан ситиларнинг янги тутилган бузоғини 20 кун орасида соғ-саломат сақласа, у меҳнат кунини берилади, бунинг устига, соғувчи пландан ортиқ соққан сутининг 40 проценти ҳисобига ҳақ олади.

Шунингдек, молбоқар ва бузоқбоқарларга ҳам манфаатдорлик нуқтаи назаридан ҳақ тўланади. Чунки, бузоқбоқар бузоғини 6 ойликка ҳар 10 килограмм семиртиргани учун янги пул билан 60 тишин, 6 ойликдан кейин ҳар 10 килограмм семиртиргани учун 84 тишин ҳақ олади. Сут соғувчилар ва бузоқ боқувчилар доим ўз планини ошири билан бажаришлар. Ўтган ва бу йил ҳозиргача деярли бир беш бузоқ ноҳу қилинмаган ва нормадан анча ортиқ микдорда семиртирилган.

Колхозда бу йил 850 тонна сут олиш учун курашлямоқда. Сут соғувчиларнинг фидокорона меҳнати, ўз каюбига муҳаббат, сут етиштиришда дастлабки кўлга киритилган натижалар бу катта ваъданинг муваффақиятли бажарилишидан далолат бериб турибди.

БОҚУВДА

1960 йил 1 январда пландаги 920 ўнгира колхоз 924 беш қорамолни сақлаб қолди. Ўтган йил колхоз икки йиллик план микдориде гўшт топиригани ҳолда, 1961 йил 1 январга келиб бу молларнинг сонини 1210 бешга етди. Бундан кўриниб турибдики, колхоз давлатга икки баравар гўшт топириш билан бирга, асосий гўшт манбаи бўлган қорамол сонини анча кўпайтирган. Бу эса етти йилликнинг учинчи йилида жонажон Ватанга янада кўпроқ гўшт сотиш учун катта имконият беришига кўрсатади. Колхозчилар КПСС Марказий Комитети январь Пленумидаги таъбирларини кўрмоқдалар. Боқувчилар молларнинг озуқа рационини кўпайтиришда ва кўпайтиришда. Молбоқарликка жонқуяр, ишончли кишилар қўйилди. Шу билан бирга, улар ҳар икки-уч кунда сўғимхонада бўлдиқхонадаги аҳволи текшириб турадилар ва камчилигини тузатиш юзасидан правлениета ва партия йигилишига масала қўйди.

Бу йил гўштин кўп етиштиришда бошқа резервлардан ҳам фойдаланишга киришди. Чўчқа боғчаларини бири мартагина эмас, айрим ҳолларда икки мартагача боғалатиб гўштга топириш кўзда тутилмоқда. Бу йил фермаларга қўнчилик ҳам қўйилди. Қўнғи гўшти етиштиришда яхшигина резерв бўлиш билан бирга, унинг териси колхозга хийла даромад келтиради.

— Биз, — дейди колхоз партия ташкилотининг секретари ўртоқ Ф. Мадалиев, —молларни кўпайтириш, сўғим ва бўрдоқига боқилиш яхши йўлга қўйиш ҳисобига гўштин кўпайтиришда. КПСС Марказий Комитетининг январь Пленумида бу масалага катта эътибор берилди. Фермалардаги барча коммунистларнинг эътибори ана шунга қаратилган.

КУП ВА АРЗОН

Деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотларини кўп етиштириш ва унинг таннархини пасайтириш хўжаликка моҳирона раҳбарлик қилишга, резервлардан тўла ва тўғри фойдаланишга боғлиқдир. Сталин номли колхоз ишлаб чиқариши билан танишган киши бу ерда коллектив хўжалик ва колхозчиларнинг манфаатини кўзда тутиб иш қўйлаётганлигини пайқайди. Рақамларга назар таштайлик. 1959 йили 1 центнер пахта етиштириш учун 196 сўм, 1 килограмм гўшт етиштириш учун 8 сўм 35 тишин, 1 килограмм сут етиштириш учун 92 тишин сарф қилинган бўлса, 1960 йилда шароит анча оғир бўлишига қарамай 1 центнер пахта-нинг таннари 182 сўмга туширилди. 1 килограмм гўшт эса салкам икки баравар кам — 4 сўм 52 тишинга, 1 килограмм сут 60 тишинга

Колхоз раиси, Социалистик Меҳнат Қарамони Абдулла Ортиқов фермага тез-тез келиб туради. У молларнинг семирилигини кўздан кечирилади, сут соғувчилар билан сўзлашади, уларнинг сут етиштиришнинг кўпайтириш тўғрисидаги фикрларини ҳисобга олади. СУРАТЛАРДА: 1. Ўртоқ Ортиқов колхозчилар билан бирга молларни кўздан кечирилади. 2. Илғор сут соғувчилар (чапдан ўнгга) Тўхта Ҳакимова, Холида Рифатова, Ҳалима Деҳқонбоевалар.

Бунга шунинг учун еришлямоқдаки, колхоз правлениеси ва партия ташкилотчи молларни энг юқори семиришга етказиб боқиб учун барча таъбирларини кўрмоқдалар. Боқувчилар молларнинг озуқа рационини кўпайтиришда ва кўпайтиришда. Молбоқарликка жонқуяр, ишончли кишилар қўйилди. Шу билан бирга, улар ҳар икки-уч кунда сўғимхонада бўлдиқхонадаги аҳволи текшириб турадилар ва камчилигини тузатиш юзасидан правлениета ва партия йигилишига масала қўйди.

Колхоз раиси ва партия ташкилотининг секретари сўғимхона ва бўрдоқига боқилган молларни назорат қилиб туришни шахсан ўз устларига олганлар. Улар ҳар икки-уч кунда сўғимхона ва бўрдоқхонадаги аҳволи текшириб турадилар ва камчилигини тузатиш юзасидан правлениета ва партия йигилишига масала қўйди.

Бу йил гўштин кўп етиштиришда бошқа резервлардан ҳам фойдаланишга киришди. Чўчқа боғчаларини бири мартагина эмас, айрим ҳолларда икки мартагача боғалатиб гўштга топириш кўзда тутилмоқда. Бу йил фермаларга қўнчилик ҳам қўйилди. Қўнғи гўшти етиштиришда яхшигина резерв бўлиш билан бирга, унинг териси колхозга хийла даромад келтиради.

— Биз, — дейди колхоз партия ташкилотининг секретари ўртоқ Ф. Мадалиев, —молларни кўпайтириш, сўғим ва бўрдоқига боқилиш яхши йўлга қўйиш ҳисобига гўштин кўпайтиришда. КПСС Марказий Комитетининг январь Пленумида бу масалага катта эътибор берилди. Фермалардаги барча коммунистларнинг эътибори ана шунга қаратилган.

Биз ўтган йил жамғарилган беданинг ҳали учдан бир қисми ҳам сарф қилинмаганлигини кўриб, колхоз раисидан: «беданинг янаги йилга ҳам етар экан, ортганини намага қиласиз» деб сўраганимизда, у қудиб жавоб берди:

— Оқидан от ҳоримас деган маъно бор. Ортиб қолса, сўраб келган ўртоқларга берамиз, сотамиз, колхозга даромад бўлади. Бошқа ем-хашакларимиз ҳам етиб ортади. Уларни ҳам ана кўпайтирамиз. Гўшт-сут озуқача қараб кўзалади-да.

Дарҳақиқат раис жуда тўғри айтди. Бу ердаги раҳбарлар ва колхозчилар жамоат хўжалигини ри-пожалантириш учун ўзларидан мавжуд резервлардан имкон борича кўп фойдаланиш йўллари топишганлариде эди, хўжаликнинг комплекс равишда ри-пожалантиришда бундай ютуққа эриштиш қийин бўлар эди, албатта. Сталин номли колхоз аъзоларининг улғур етти йилликнинг вази-фаларини бажаришда бошқа хўжаликларга намуна бўладиган ютуқларини кўлга киритишларига асосий сабаб ҳам ана шундир.

Колхозда ҳамма тармоқ кенг қўл-отатганлигини кўрдик. Бунда асарларчилик ҳам, паррандчилик ҳам ри-пожалланмоқда. Асалари 140 яшикка етди. Товуқ фермасида бу йил ҳар 100 туюқдан энг ками 120 тадан тухум олиш мўжжалланмоқда.

ҲАЛ ҚИЛУВЧИ КУЧ

Ҳамма нарсани одамлар ҳал қилади. Ташкилотчи, жонқуяр Абдулла Ортиқовнинг шу колхозга раислик қилаётганига салкам чорак аср бўлди. Шу давр мобайнида у йирим хўжаликнинг икки-чаккиригача ўрганди. Айниқса одамларни яхши таниди. Бу, колхоз раҳбари учун энг ахши фазилатдир.

Биз раис билан бирга ҳамма ёқни айланиб, сўғим боқилган жойга кирганимизда тушки овқат пайти бўлган эди. Биз ва раис молбоқарлар билан бирга овқатландик. Раис оддий колхозчилар билан энг яқин дўстлари каби сўзлашар, ҳа-лимтотуфта қилишарди. У сўз орасида шундай гапларни айтди: «Биз, бунинг хўжаликни ри-пожалантиришда, одамларнинг ўз қилаётган ишларининг моҳиятини тушунишда қанчалик катта аҳамиятга эга эканлигини кейин тушуниб олдик».

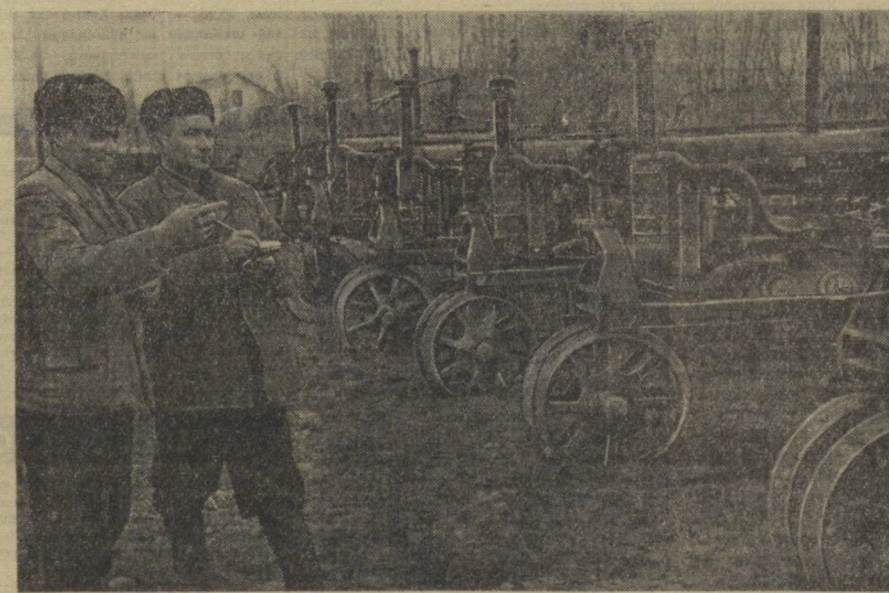
Колхозда 15-20 йилдан бери бригадирлик қилаётган миришкор пахтакорлар кўп. Трактор паркга, фермага, гараж мудириликка ва бошқа ишларга қўйилган кишиларнинг ҳаммаси ўз касбининг усталари ва шу колхоздан етишиб чиққан билимдон кишилардир. Раиснинг механизация бўйича муовини Ўлдошбой Охунов ҳали беш йилгити, трактор паркни қўлдан ишига тайёрлашда кеча-кундуз тинмаганини хикоя қилишди. Колхоз партия ташкилотининг секретари ўртоқ Мадалиев раиснинг чинакам ҳамқори. Булар ҳар кун кечкурун ишларнинг аҳволи ҳақида сўзлашадилар ва тегишли йўл-йўриқни бир-галликда белгилайдилар.

Шу кунларда бухгалтерияда даромад тақсимида тайёргарлик ишлари тугалланмоқда. Яқинда ҳисобот йиллигини ўтказилди. Беш буюбтер Тошпўлат Ўлдошев, эконо-мист Рамозон Тўлағанов ўртоқлар ўтган йилнинг қувончли якуналарини колхозчиларга тезда етказиш учун кунини тунга узаб ишламоқдалар.

Кеч кирмоқда. Даладаги маҳаллий ўғит ташлаётган автомашиналар бирин-кетин гаражга қайтмоқда. Минерал ўғитга кетган, шаҳарга барда учун борган сўғини машиналар ҳам келди. Тракторчилар иш қийинларини етказилганга ташлаб, устaxonадан уйларида кетмоқдалар. Колхозчиларнинг кети ҳали даладан келгани йўқ. Колхоз марказидаги ҳозирги ҳаёт улғур мақсад йўлида курашяётган кишиларнинг олжанга қарақатини кўрсатувчи ажойиб символдир.

Биз колхозчилар билан ҳайрла-ниб қайтар эканмиз, бу ерда етти йилликнинг чинакам қаҳрамонларини кўрганимизга, иноқ, ақил ва бардам кишиларнинг янги-янги галабаларини кўлга киритишга қаттиқ ишонч ҳосил қилдик.

Ҳ. НУБОНОВ.

СУРАТДА: (чапдан ўнгга) колхоз раисининг механизация бўйича ўринбосари Ўлдошбой Охунов ва колхоз партия ташкилотининг секретари Фозил Мадалиев ремонт қилинган «Универсал» тракторини кўздан кечиришмоқда.

